

DESPRE UTILIZAREA INFORMAȚIILOR ARHEOLOGICE ÎN PREDAREA ISTORIEI VECHI

CAROL CĂPIȚĂ*

Din ansamblul cunoștințelor care sunt precizate în Curriculum-ul Național, elementele referitoare la preistorie sunt, din multe puncte de vedere, cele mai "văduvite" de o prezență consistentă – atât la nivelul învățământului obligatoriu, cât și la nivelul învățământului liceal. Ca temă obligatorie, doar lecția referitoare la fenomenul de indo-europenizare este prezentă în activitatea de predare a istoriei¹.

Mai multe sunt motivele pentru care preistoria (în sens larg) este atât de slab reprezentată. Dincolo de problemele de structură a sistemului educațional (planul de învățământ, tipurile de școli, numărul disciplinelor și tipul de ordonare a acestora etc.), există câteva motive care, la o analiză sumară, par să justifice această situație. În primul rând, caracterul relativ abstract al domeniului. Obiecte, urme de habitat, morminte, rar monumente – la aceasta pare să se reducă preistoria. În al doilea rând, iar aici dezbateră este mult mai gravă, obiectivele pe termen lung ale predării istoriei s-au schimbat – deși știință a trecutului, istoria se uită din ce în ce mai mult spre viitor. Trecerea de la enciclopedism la cunoștințe cu valoare aplicativă, de la formarea unor atitudini și valori uneori greu de definit (patriotismul ca set de valori și atitudini a urmat o traiectorie spectaculoasă a schimbării) la atitudini care pot fi văzute în acțiunea cetățeanului adult și la valori care dau consistență comportamentelor acestuia, trecerea, în sfârșit, de la istorie ca și creatoare de identități cu valoare de excludere a "celuilalt" la o istorie cu valori integratoare, au făcut ca istoria foarte timpurie să piardă teren în favoarea istoriei contemporane (în primul rând ca problematică) și a istoriilor

---

* Lector universitar, Facultatea de Istorie a Universității din București.

1. Desigur, preistoria este – măcar în parte – acoperită și de lecțiile dedicate începutului istoriei în spațiul actual românesc, dar ponderea de acoperire ținte de variantele de manual aflat în uz.

"specializate" (de exemplu, istoria grupelor marginale, istoria femeilor, istoria familiilor politice etc.). Unele din cauzele de mai sus sunt obiective ("dezarmarea" istoriei – deci transformarea acesteia într-o unealtă de creare a unor identități care să recunoască egalitatea în diversitate – este numai una dintre acestea), altele țin de modul predominant în care cercetarea preistoriei a fost făcută în România până relativ de curând². Cu toate acestea, credem că o preistone bine cercetată poate deveni un segment de cunoaștere cu valori formative cu totul speciale, iar studiul propus cititorului de către Dl. Motzoi-Chicideanu, membru al Institutului de Arheologie din București, vine să arate posibilitățile educaționale ale preistoriei în școala românească.

Câteva sunt elementele pe care trebuie să le luăm în considerare.

Curriculum-ul Național stabilește câteva puncte importante în discuția noastră. La nivelul componentelor de orientare (înțelegând prin aceasta obiectivele și competențele precizate), acesta precizează faptul că predarea istoriei trebuie să ducă la: utilizarea competentă a limbajului de specialitate, înțelegerea și utilizarea corectă a surselor (identificarea informațiilor, a caracteristicilor globale și de detaliu ale unei surse, argumentarea interpretărilor diferite date unei surse), utilizarea hărților, înțelegerea cauzalității, a schimbării în istorie. Din această perspectivă, predarea unor elemente legate de evoluția societăților umane din preistorie poate fi extrem de utilă cu atât mai mult cu cât accentul poate fi pus pe elementele legate de viața spirituală și pe evoluția cercetării.

Conținuturile legate de evoluția cercetării fenomenului funerar din epoca bronzului pot fi predate în mai multe contexte, iar rândurile de mai jos sunt doar câteva propuneri. O primă abordare poate avea în vedere utilizarea informațiilor în legătură cu evoluția culturilor arheologice de pe teritoriul României până la apariția geților (accentul căzând pe diversitatea culturală și pe evoluția relativ comună cu spațiul sud-dunărean), cu fenomene spirituale (diversitatea tradițiilor funerare, rolul spațiului funerar în identificarea elementelor legate de religiile din perioada în discuție) sau cu fenomenul mai larg de indo-europenizare. Dar poate mai importantă este analiza evoluției cercetării. Datorită faptului că structura curriculum-ului este orientată spre realizarea la clasă a mai multor tipuri de lecție, o abordare a evoluției cercetării fenomenului funerar poate fi extrem de utilă (ca lecție dedicată culturii în perioada interbelică sau, mai bine, de sinteză).

---

2. Problemele de ordin material cu care s-a confruntat și se confruntă arheologia românească nu fac obiectul acestui studiu.

Câteva sunt demersurile posibile, dar pornind de la identificarea etapelor cercetării și plasarea acestora, pe baza informațiilor deja acumulate, în contextul cultural specific. Altfel spus, etapele cercetării pot fi puse în relație cu etapele de evoluție ale societății românești ca elemente care indică evoluția nu atât a cercetării arheologice, cât a culturii românești – punctele de interes din cercetarea arheologică dau o măsură a maturității unei culturi. Un alt element care poate fi interesant este sublinierea rolului cercetătorilor transilvăneni la evoluția cercetării. Este evident faptul că aspectele legate de evoluția cercetării înainte și după instaurarea regimului comunist pot fi utilizate în contextul analizei ideologiei regimului din perioada postbelică.

La nivelul obiectivelor, elementele sugerate de curriculum sunt, în opinia noastră, suficiente pentru organizarea activității. Timpul posibil de alocat acesteia poate fi de 1-2 ore; prima ar putea fi dedicată prezentării informației, iar cea de a doua prezentării produselor (vezi infra).

Ca posibile abordări, putem sugera realizarea unor hărți care să prezinte principalele puncte arheologice (pe categorii: morminte izolate, cimitire, descoperiri fortuite etc.), realizarea unor mape de lucru legate de monumente similare din regiune (însotite de vizite pe șantiere arheologice), realizarea de "flow-charts" care, bazate pe o axă cronologică (ce va include atât anii, cât și regiunile politice), să indice principalele situri descoperite. Aceste abordări pot fi grupate în portofolii sau activități de proiect. La fel de interesantă poate fi comparația dintre tradițiile funerare ale epocii bronzului și cele contemporane, relaționarea conținuturilor predării la experiența imediată a elevilor fiind foarte importantă.

Evaluarea rezultatelor poate fi făcută pe baza portofoliilor, sau pe baza unui test standardizat, care să ia în considerare elementele legate de raportul dintre cercetarea arheologică din secolele XIX-XX și evoluțiile politice sau din regimurile politice și accentele interpretative.

Elementul important este identificarea elementelor care pot activa clasa. Utilizarea informațiilor despre spațiul funerar pot fi îmbogățite cu aspecte vizuale (accesibile în alte publicații), în funcție de posibilitățile bibliotecii școlare. De altfel, lucrările generale aflate la dispoziție pot completa cu surse vizuale analiza fenomenului funerar.

Din perspectiva elementelor de mai sus, credem că o analiză a fenomenului funerar din epoca bronzului se înscrie în cadrul unei abordări dinamice a predării istoriei. Conținutul formativ este la fel de important ca cel factual; el per-

mite abordări problematizate (pe fenomene culturale) și transdisciplinare (relația cu geografia), asigurând caracterul holistic al predării istoriei.

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

MEN - CNC: Curriculum Național (volumele dedicate învățământului obligatoriu și cel liceal)

MEN - CNC: Ghid metodologic pentru aplicarea programelor de istorie (volumele dedicate învățământului obligatoriu și celui liceal).